

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Vita Petri Canisii De Societate Iesv

Rader, Matthäus

Monachii, 1614

X. Mors Canisij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70957](#)

194   DE VITA P. CANISII
precando fessum lectio reficeret, &
lectione fatigatum precatio grata vi-
cissitudine recrearet.

MORS CANISII.

CAPUT X.

Flectebat sensim Canisius ætatis decursu vitæ metam, annisq; iuxta ac laborib⁹ fessus, senecta iam ætate paullatim cælum spectabat perfecta iam sua fortuna felix. poterat enim cum D. Paulo verè exclamare : *Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui, dereliquo reposita est mihi corona iustitiae, quā reddet mihi in illa die iustus Index.* Cupiebat ergo dissolui, & esse cum Christo, pro quo tot labores, annos amplius sex & septuaginta exhauserat. Valetudo eius præteritis annis constans & firma, tum primū tentari grauius cœpta, cum septimum supra sexagesimū annum

annum ingrederetur, quo tēpore se
cōcionādi munere abdicauit, simul-
que tam periculoso morbo corrept⁹
est, vt læso cerebro, multis è potesta-
te mentis exijsse crederetur.. Colle-
git tamen sese, & ad vſitata studio-
rum & precum officia mox reuer-
tit. Sed morbo reciprocante iden-
tidem in lectulum reiect⁹ est: nec ita
reualuit, vt pristinum corporis vigo-
rem recuperaret. Iam scipione niti,
iam incurus incedere, ac terram
spectare, animo verò ad cæli tem-
pla toto pectore aspirare.. Sanè
si vires corporis & constitutionem
naturæ attenderes, multorum judi-
cio æuum in longè maius spaciū
propagaturus videbatur.. Sed vi-
giliarum excubiis emaciatus, men-
ſæ tenuitate exhaustus, peregrina-
tionum & itinerum molestiis fra-
ctus, & quod caput est, cruce illa,
quam sensibus iam pridem defixe-
rat, mactatus, vt granum frumenti

N 2   in

in terram cadens fructum multesimum afferret, non potuit ad naturae metas, quas illa fortasse longiore interuallo positura fuerat, penetrare, compendio nempè viæ breuioris ad cælum persui victoriam reperto. Primum omnium Anno Christi c. 15. 10. xcvi. quo vita excessit Canisius, pedes, quibus tot terrarum spacia haud paucis annis emensus erat; fungi officium sensim recusabant, ut ipse in literis ad Gregorium Roseffium eodem anno tremente iam dextra scriptis narrat: *En*, inquit, *rudis charta senili manui propè respondet; ignoscat quæso charitas tua imperitiæ & incivilitati meæ. Labores quadagesimales uti confido feliciter confestisti, & ad Paschalem quietem cum Elis gratam emersisti, in qua cupio tereclè valere: Sen si ego & sentio, pedes meos officium suum non facere ut aliquando sit difficile sacrificare, fortassis non dispar imbecillitas Ingolstadij quoque prosternit fratrem atque R etorem.*

ctorem. Benedictus fons ille bonorum, per quem augentur senibus torpor, fastidium, obliuio, iniuria, molestia, & reliqua id genus incommoda, quæ nos in fragilitate naculo habitare, & ad meliorem vitam tendere hortantur. Age pater, communes illi agamus gratias, in cuius manus sortes nostræ versantur, & cuius opera florentem Augustam tot iam annis experimur: Vidimus Truckfessios, Fuggeros, Rellingeros, Welseros, aliosque patronos insignes & amicos, quorum beneficentia multa debemus. Praeclaris horum vestigiis imitandis insistamus, ut detanta Repub. bene mercamur, ad quam subleuandam mirabiliter sumus cooptati. Tam commode habitatis, fauentes ac lati auditores discipulique suppetunt, augetur & piorum numerus ad nomen Domini in vero Ecclesiæ spiritu collaudandum. Igitur singularem Dei gratiam agnoscamus, quo duce inter impios leti conuimus, pueros & senes instituimus, Ecclesiæ Sacra menta dispensamus, libros tali

N. 3 empo-

emporio dignos conscribimus, Clerum ac
populum de pietatu officio admonemus, ac
demum hanc Vindelicorum Augustam Deo
summo magis magisq; lucrificimus. Vestri
Collegii Sacerdotes ac fratres, quorum cha-
ra est mihi memoria, optimè valeant cum
patronis & amicis vniuersis. Tuam salu-
tem cura diligenter, nullum ut locum tribu-
as tristi pusillanimitati; meique memori-
am tuu precibus interponere non graueris,
qro. Friburgi Heluetiorū 20. April. 1597.
In eandem ferè sententiam ad Col-
legij Augustani præsidem Georgium
Schretelium. eod. anno pridie Cal.
Octobres literas dedit.

Idem queritur in Epistola ad The-
odoricum Canisium non toto men-
se ante mortem data. Pedes ergo,
quarto ante supremum eius diem
mense, suffusa intercute vnda, in-
tumescere cœperunt, qui & sensim
relicuum corpus in eandem labem
traxere: stomachus auersionibus la-
borare

borare, & crebros ciere ructus, vt etiam fauces exulceraret. crebrius tamen sedebat per diem, quam lecto decumbebat, quo maximè vrebatur ; nec morbi genus sine graui labore lectum admittebat, quod in hydrope non ignotum, quando humoris copia iacentis cor petit, & meatus pulmonum liberos intercludit. Viserat ad illum paulò ante Ioannes Comes Turrianus, Episcopus Viglianus, qui cum multa familiariter tractarat : à cuius digressu mox fatali ægritudine contactus, & sacras ex ritu Ecclesiæ preces recitare prohibitus; quod vnum ægro relinquebatur, animum cælesti contéplatione pascebat, seseque numinis curæ totum permittebat, cum subinde dictitaret, magnas se D E O gratias debere, quod extremos vitæ dies more maiorum & Sanctorum Patrum exemplo, non sine magno corporis cruciatu transigeret : fin-

N 4   gulis

gulis mortaliū æterna lege præscrip-
tum , quibus initii vitam ordian-
tur , qua sorte spatiū æui decur-
rant , quo denique lethi genere ad
metam perueniant. Quadrimestre in
hoc morborum conflictu jactatus ,
cum qui medicinam illi faceret , de-
sideraretur (quod anno superiore Pe-
trus Quintius disciplinæ medendi in
paucis gnarus , & Canisij studiosissi-
mus fatis concessissèt) nihil , inquit ,
opus silicernio medicamentis ; ad
plures eo. Pridie ergo eius diei , qui
S. Thomæ solennis est. Martino Ly-
cio Collegij Moderatori animaduer-
tenti Canisium collapsis viribus eti-
am linguae vsu ex destillationib⁹ pro-
pè destitutum (quod egrè loquendo ,
vox ægrius à circumstantibus acci-
peretur) admonenti de animo ad ex-
tremam mortis luctam confirman-
do videri vltimum illi vitæ discrimē
imminere ; promptus annuit ; imò
vltro petiit ; & postridie , qui Domi-
nicus

nicus erat cælesti Synaxeos epulo
pastus iacuit supinus in rerum diuin-
narum medicatione usq; ad meridi-
em assiduè defix⁹. An cælesti aliquo
Virginis ac Matris Dei, (cuius laudes
ingenti volumine celebrârat) viso
exhilaratus, incertum ; oculis certè
in eam gratulantibus intentus , reni-
dente vultu, cœpit illam Angeli ver-
bis salutare, & coronam legere. Inter-
tuerientem postea virum clarum
& Canisio familiarissimum Ioanné
Wildium hodie Prætorem, seu Du-
umvirum & secundum hunc, Seba-
stianum etiam Veronium propter
lectum afflentem, preces ad Deum
pro se viuo mortuoque fundendas
poposcit, nec verbum amplius adie-
cit; sed ex libello precationū usū diu-
turno prope attrito , vota ad Deum
vltima admodum attentus præse mi-
sit, inter quæ cum & manus fluenter,
& sensus omnis extingui videretur,
rogatus, an sacro oleo , quod supre-

N 5 mūm

mum depositis est præsidium, vellet
inungi? nutu affirmauit. Sodalib' er-
go in decumbentis cōcluae coactis,
lectumq; certatim ambientibus, in-
ter vota precesq; Patrum, duorumq;
è S. Francisci Sodalitate Cappucino-
rum, & Christophori Reiffij viri Se-
natorij, Antonij Montenachij Ar-
chigrammatei, è fesso victoq; labori-
bus ac morbis corpore, spiritum ve-
lut è vinculis expeditum auctori vi-
te, ante quartam pomeridianam cō-
mendauit, ipso die S. Thomæ anno
partæ salutis c i o. i o. x c v i i. cum
vixisset annos lxxxi. menses vii.
dies xiiii. Postridie funus in ædicu-
la Collegij expositum, totam ferè
vrbem ad spectaculum adduxit, quæ
velut communem gentis & singu-
larem ciuitatis patronum, ac paren-
tem deplorauit.

Ad solem inde occasum, delatum
ex doméstico facello in principem
vrbis ædem S. Nicolai, post funebrē
lau-

laudationem à Sebastiano Veronio
summi templi Præfecto frequentif-
sima concione dictam, octaua hora
sub atram noctem sidus illud Ger-
maniæ & illustre totius Societatis iu-
bar, tumulo ad summi altaris pri-
mum gradum, vbi Sacerdos litatu-
rus consistit, quando sacrum incho-
at, medio choro illatum, monu-
mento ad latus à Ioanne Wildio viro
illustri hodie Prætore condito, &
hac Epigraphe à Veronio inscrip-
to, &c.

D. O. M.

VENERANDVS IN CHRISTO PATER
PETRVS CANISIVS THEOLOGVS
NOVIOMAGI NATVS
SOCIETATEM IESV
TERTIO A CONFIRMATIONE ILLIVS ANNO
INGRESSVS
AC SACERDOTIO INSIGNITVS

OB

204 DE VITA P. CANISII

OB MAGNI SIMVL ET PLACIDI ANIMI

PRAESTANTIAM

A COLONIensi ECCLESIA AD CAROLVM V. IMP.

AB OTHONE CARDINALI AVGUSTANO

AD S. CONCILIVM TRIDENT.

A CAROLO V. IMPERAT. VORMATIAM

CONTRA MELANCTHONEM HÆRETICVM:

A PIO IV. PON. MAX. AD PRINCIPES GERMANIA

IN FIDE CONFIRMANDOS

MISSVS.

POSTQVAM ROMÆ IN SICILIÆ ET GERMANIE

ACADEMIIS DOCVISSET

DIV APVD FERDINANDVM IMP.

ET PASSIM SVMMA CVM LAVDE

VERBUM DEI PRÆDICASSET

PRIMVS PROVINCIALIS SOC. EIVSD. IN GERMANIA,

AB IPSO SOC. AVCTORE P. IGNATIO

DATVS FVISSET

SCRIPTISQUE FIDEM CATHOLICAM

EGREGIE ILLVSTRASSET

AUSPICIIS REVERENDI D. IOANNIS FRANCISCI

EPISCOPI VERCELLENSIS NVNCII APOSTOLICI

FRIEVRGVM SEXAGENARIUS VENIT,

COLLEGII SOCIETATIS FUNDAMENTA IECIT.

MVLTA PRÆCLARA DOCUMENTA DEDIT.

ET

LIB. SECUNDVS, CAP. X. 203

ET QVASI QVIDAM FRIBVRGENSIVM PATRONVS,
ECCLESIAE PER HELVETIAM PATRIARCHA
RELIGIONIS CATHOLICÆ SVI TEMPORIS COLVMNA,
TOTO CHRISTIANO ORBE NOTISSIMVS
FIDE PRUDENTIA INDEFESSO SCRIBENDI LABORE
ABSTINENTIA PERENNI GRAVITATE
ANIMI PVRITATE,
FLAGRANTISSIMO DEI AMORE
MVLTAQ. SANCTITATE CLARISSIMVS
MIGRAVIT AD CHRISTVM
FESTO S. THOMÆ APOSTOLI.
EIS. IO. XCVII ANNO ÆTATIS LXXVII.

Cæterum corpori humi condito
imminet candidum marmor, quod
germani fratres quatuor, viri nobiles
amoris & cultus aduersus Canisium
& Societatem argumentum cum hoc
Epithaphio fieri curarunt:

MONV.

206   DE VITA P. CANISII
MONUMENTVM
VENERANDI PATRIS
NOSTRI
PETRI CANISII
SOC. IESV
THEOLOGI.

NN. NIC. ROCH. GEORG. PET.
FRATRES A DIESBACH
POSS. M. D. XC. VII.

FORMA CORPORIS ET
FIGVRA.

CAPVT XI.

Quamuis in frōte libri ex descrip-
ta imagine formam Canisij ex-
presserimus, iuuat tamen eandē hic
calamo quasi suis depictam colorib⁹
illustrare. Statura fuit ex mediocri
magis ad procerā accedente, vultu
semper ad modestam & religiosam
grauit-